

Téma: **Za mnou přichází někdo silnější** Vyprávíme podle: Marek 1,1-8; 6,14-29

16.3.2008

Květná neděle

1. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ

a) Pro všechny věkové skupiny

Slyšeli jste už o Janu Křtitelovi? Co o něm víte? (Syn Zachariáše a Alžběty, Ježíšův vrstevník, zaslíbený „ohlašovatel“, připomínal proroky a jejich hlas, kázal na poušti, konal křest jako nový průchod Jordánem, pokřtil Ježíše, kritizoval Heroda, byl vězněn a popraven, v době jeho věznění začal Ježíš kázat.)

b) Pro střední a starší školní věk

Byli jste někdy na koncertě nějaké známé kapely? Hrál před jejím vystoupením předkapela? Dokázala připravit posluchače na hlavní vystoupení?

Jaké to je, když se připravujete na něco důležitého? Třeba na návštěvu, přijímací zkoušky, závody, tábor, oslavu narozenin, vánoce?

Představte si, že by naše město, naši vesnici měl navštívit pan prezident. Co všechno by se asi předtím dělalo?

Kdo je prorok? Ten, kdo předpovídá budoucnost, nebo spíše ten, kdo dovede říct pravé slovo v pravý čas? Co je důležité u proroků? Jejich vzhled, stáří, vzdělání, bydliště, kázání?

c) Pro předškolní děti

Dovedete vyjmenovat prstíky na ruce? Proč se jim tak říká? Ukazováčkem můžeme ukazovat na sebe a říká: „Já už umím.“ nebo na někoho druhého. Dnešní postava, kterou připojíme k zástupu svědků, právě takto na někoho druhého svým ukazováčkem ukazuje.

2. POZNÁMKY K TEXTU A JEHO KATECHETICKÉMU VYUŽITÍ

Markovo evangelium uvádí působení Jana Křtitele dávnými slovy proroka Izajáše (Iz 40,3). Jan je tím hlasem na poušti, který má připravit lidská srdce pro příchod Spasitele. Proto **pozpůsobu dávných proroků volá k pokání**, k vnitřní proměně. Jan takto vystupuje v době, kdy si náboženské špičky Izraele myslely, že doba prorockého zvěstování už skončila. Markovo evangelium však Jana vykresluje tak, aby připomnělo proroky a jejich hlas (hlas na poušti - Izajáš, asketický oděv a potrava - Eliáš). V Janově výzvě k pokání ožívá poselství starozákonních proroků soudu. Navíc v ní promlouvá naléhavá blízkost Božího království (Mk 1,15). **Pokání** není jen změna myslí, jde o čin (odvrat od staré minulosti, otevření se Bohu a jeho přicházejícímu království, vydání se tímto směrem).

- **Křest** je pro Jana tak typický, že podle něj nese jméno Křtitel. Jan křtil v Jordánu, který v dějinách Izraele připomíná přechod z pouště do zaslíbené země, ze starého do nového.

- Pro tehdejší židy nebyl křest žádnou novinkou. Ti, kdo chtěli židovskou víru přijmout - říkalo se jim proselytė, byli křtěni na znamení, že je smývána jejich pohanská minulost, aby mohli začít v Božím lidu nový život. Jenomže Jan - a v tom je právě jeho mimořádnost - zve ke křtu všechny příslušníky Božího lidu. To proto, že na všech - i na těch nejzbožnějších - lpí nečistota hříchu, která překáží v cestě přicházejícímu Pánu.

- **Jan neukazuje na sebe, s pokorou ukazuje „za sebe“** - *za mnou přichází silnější než jsem já; nejsem hoden, abych se sklonil a rozvázal řemínek jeho obuvi.* Těmito slovy se může v očích zástupů shodit. On na to však nedbá. Nejde mu o to, udržet se vysoko na žebříčku popularity. Zůstává věrný svému úkolu. Je mu jedno, že tím asi zklame ty, kteří se za ním trmáceli z takové dálky, aby přijali jeho křest. Právě jim bere iluzi, že přijetím křtu už mají všechno. Že už jsou za vodou, že už je to hotovo. Vždyť křest v Jordánu není vyvrcholením, ale jen začátkem. Je přípravou na působení toho, který naplní všechny prorocké sliby o Duchu svatém (Ez, Jl). Proto říká: *Já jsem vás křtil vodou, on vás bude křtít Duchem svatým!*

- V tom je Janova velikost a mimořádnost. Neukazuje na sebe, nemluví o sobě, netočí se kolem svého „já“, ukazuje na toho, který má přijít. (Na některých obrazech, ikonách a res-

kách bývá Jan Křtitel zobrazován s velkým ukazováčkem ukazujícím na kříž, případně na Krista.) V textu se víc neříká, ale z dalšího pokračování Markova evangelia víme, že tím přicházejícím je Janův vrstevník, Ježíš. Ten už je blízko, už se schyluje k jeho křtu, už brzo začne veřejně působit.

- Janova velikost a mimořádnost se ukáže i **v jeho výtce králi Herodovi**. Jan se doví o neřádném svazku Heroda s Herodiadou, manželkou jeho bratra Filipa, a rozhodne se k tomu králi povědět svoje. Opustí proto poušť, jde za králem a poví mu, že není dovoleno, aby žil s manželkou svého bratra (Lv 18,16). Mocným vyhovuje, když si ti dole hledí svého a do ničeho nemluví. Ne tak Jan Křtitel. Bůh je pro něj nejvyšší autoritou, ustanovení zákona považuje za dobrá a důležitá. Proto Janovi není lhostejné, že po nich král šlape.

- O tom, jak Herodiada nenáviděla Jana, kolobaly prý tehdy mezi lidmi v Galileji pověsti. Herodes sám měl před Janem jakožto prorokem respekt a pokoušel se ho držet v jakési ochranné vazbě. Herodiada však intrikuje a využívá vhodné příležitosti Herodových narozenin. Její dcera (dle Jose a Flavia Salomé) udělala při tanci na Heroda dojem, takže byl vyprovokován k nabídce, stvrzené přísahou. Svou přísahou však sám sebe odsuzuje.

- Z matčina podnětu žádá dívka **smrt Jana Křtitele**. Jeho utatá hlava má být důkazem, že přání bylo splněno. Herodes se zarmoutil, ale jeho poddaní se stali svědky proti němu. Král už není svým pánem, svou přísahou se zotročil, musí splnit, co slíbil. Herodes nestojí na vrcholku žebříčku viny, ale přesto je za Janovu smrt odpovědný.

- Celý příběh je podle pro . P. Pokorného „lidovou legendou, zapracovanou do evangelia nejen z literárních, ale i teologických důvodů. Násilná smrt Janova, za něhož je Ježíš zaměňován, ukazuje nebezpečí, které riskuje Ježíš. Celé vystoupení Ježíšovo je nutno vidět i ve světle Janovy smrti.“

3. FORMULACE TÉMATU

Jan Křtitel odkazuje svými slovy i činy k tomu, který má přijít - k zachránci a Mesiáši. Je velkým a mimořádným svědkem Božím a předchůdcem Ježíše Krista. Podobně jako Ježíš se i Jan ve své věrnosti Božím věcem dostává do sporu s mocnými a jeho život končí popravou. Boží slovo však navzdory tomu žije a působí dál.

. ÚSKALÍ TEXTU, TÉMATU A LINIE PŘÍBĚHU

Jan nevyzývá k pokání kvůli nějakému polepšení lidí, ale kvůli Pánu, který přichází. Smyslem a cílem zřeknutí se starých cest, k úsilí o nový život a vyrovnání stezek není osobní sebezdokonalování, nýbrž příprava cesty Páně. Pán přichází, a proto člověk nemá zůstat při starém, ale tomu novému se má s důvěrou otevřít. Pán totiž přichází, aby člověka vyvedl ze stereotypů, slepých uliček na „dobrou cestu“.

K Jordánu za Janem přicházejí zástupy lidí, dokonce i z Jeruzaléma, duchovního centra Izraele. Jan má - lidsky řečeno - úspěch. Oslovuje opravdovostí a nasazením pro Boží věc. Posluchači mu visí na rtech, ale on pokorně ukazuje na přicházejícího, jemuž není hoden ani rozvázat obuv. To dělali tenkrát otroci svým pánům. K tomu, který má přijít, má však Jan takovou úctu, že se nepovažuje za hodna ani této služby. Je totiž svobodný od úspěchu, ustupuje do stínu a ukazuje na toho přicházejícího.

OSNOVA VYPRÁVĚNÍ

Při výkladu pro nejmenší děti snad stačí se omezit na převyprávění příběhu podle Mk 1,1-8 (podle prvních tří bodů osnovy s odpovídajícím zkrácením podle věku a vnímavosti dětí). Je možno využít poslední uvedenou motivaci.

S většími dětmi budete pokračovat líčením okolností tragického konce Janova života a především rozhovorem o podobnosti příběhů Jana Křtitele a Ježíše s výhledem k nekončícímu dílu Božího slova ve světě.

- I. Přípravy na návštěvu
- II. Setkání v poušti a Janovo kázání
- III. Jordán - místo křtu a připomínka přechodu
- IV. Rozhovor s Herodem a vězení
- V. Oslava narozenin, tanec a Janova smrt
- VI. Boží slovo žije dál

6. A) K PRÁCI S PRACOVNÍM LISTEM

Pracovní list lze použít kdykoliv; některé části však sami vybízejí k vypracování před, během či až po vyprávění.

Co už o Janu Křtiteli vím

Lze využít v úvodu (viz bod 1 **Motivační uvedení**).

Co nám zpívá na naši cestu víry

Během vyprávění či po něm můžete s dětmi vymyslet sloku o Janu Křtiteli do písně A zástup stále přichází a zas jde dál. a napsat ji na pracovní list. (Viz bod 6 **liturgický rámec**, Písně.)

Kde se jejich písnička ozývá v bibli

Který král či královna násilím či intrikami umlčel něčí hlas? (2Sa 11 - David, 1Kr 21 - Jezábel.)

Kde se v bibli setkáváme s neblahou přísahou? (Sd 11 - Je - te a jeho dcera, Est - královno nezrušitelné slovo.)

Jak dopadl ten, jehož příchod Jan ohlašoval (viz vyprávění)? V jakých důrazech si byli Jan a Ježíš podobní a v čem naopak jiní?

Moje okénko

Prázdné místo slouží k vymalování po vyprávění; nebo se s dětmi pokuste v novinách, časopisech či jinde najít vhodný obrázek či fotografii k tématu a na prázdné místo ho nalepit.

Za co prosíme

Děti mohou prosby vymyslet jednotlivě nebo ve skupince, pak je přečíst, mluvit o nich a také se společně pomodlit. (Viz 9 **Modlitba**.)

6. B) K PRÁCI S POSTAVIČKAMI

Vyberte postavičku, která podle dětí nejlépe charakterizuje Jana Křtitele. Obkreslete ji, vybarvěte a dokreslete výraz ve tváři. Můžete jí nakreslit velký ukazováček, kterým Jan Křtitel ukazuje za sebe, pak postavu vystříhněte a zavěste do řady svědků za Zachariáše a Alžbětu.

6. C) TIP NA AKCI

Zahrajte si s dětmi hru „Pepíčku, pípni“. Děti sedí v kruhu. Jednomu dobrovolníkovi zavážeme oči, postavíme ho do-

8. VYPRÁVĚNÍ

I. PŘÍPRAVY NA NÁVŠTĚVU

Na podzim navštívil naše město pan prezident. (*Představte si, že by naše město měl navštívit pan prezident.*) Setkal se s lidmi na náměstí a spolu se svým doprovodem a dalšími pozvanými hosty poobědval ve škole. Město se na jeho návštěvu připravovalo. Zaměstnanci Technických služeb sekali trávu, zametali listí a uklízeli každý sebemenší nepořádek. V naší ulici dokonce vyměnili staré kontejnery na sklo, plasty a papír za úplně nové! Členové rady města si lámali hlavu, čím pana prezidenta obdarují. Ve školní jídelně zase přemýšleli, co mu uvaří k obědu. Takové to bylo, když se město připravovalo na vzácnou návštěvu.

Přípravy na návštěvu však určitě znáte i z domova. Pozvete si kamarády, mají přijet příbuzní, rodiče čekají návštěvu svých přátel, a tak se na to chystáte. Jak vypadají přípravy? Co dělají rodiče a co vy? Co myslíte, že je nejdůležitější při takových přípravách?

II. SETKÁNÍ V POUŠTI A JANOVO KÁZÁNÍ

K zástupu svědků se dnes přidává Jan Křtitel. Jeho rodiče se jmenovali Zachariáš a Alžběta. Jan byl jen o něco málo starší než Ježíš. Ještě než se oba narodili, tak se dokonce jejich maminky - Marie a Alžběta - setkaly a povídaly si spolu.

Z bible jsme si dnes četli o tom, co Jan dělal v poušti, nedaleko od Jordánu. V poušti nepůsobil jen tak náhodou. Už na první pohled byl nápadný svým zevnějškem. Měl na sobě velbloudí kůži staženou kolem boků koženým pásem. A pamatujete si, čím se živil? Kobyilkami a medem divokých včel! O oblečení a jídlo se tedy moc nestaral. Mnohem víc se staral o to, co řekne lidem, kteří za ním do pouště přicházeli.

Jan je chtěl připravit na jednu velkou návštěvu. Přímou na Boží návštěvu! Lidé tehdy dou ali, že od Boha přijde zachránce (spasitel), kterému říkali Mesiáš. Tušili, že se jeho příchod blíží. Jan mluvil o tom, že to nastane co nevidět, a je proto třeba se patřičně připravit.

Jako všichni proroci, i Jan vyzýval k lidi k pokání. A nemyslel tím jen nějaké polepšení, vylepšení života. Volal lidi k úplné změně: aby se lidé ve všem vrátili k Bohu a k tomu, co jemu líbí. To bude ta správn-

prostřed kruhu a dáme mu za úkol, aby na někoho ukázal a řekl: „Pepíčku, pípni“. Dotyčný pípne a úkolem dobrovolníka je poznat po hlase, kdo to byl. Děti se při této hře učí naslouchat hlasu a poznávat ho.

6. D) PODNĚTY K ROZHOVORU

- Víte proč se postava Jana Křtitele připomíná v církvi obzvláště v adventní době?
- Jaké překážky v našich životech mohou stát v cestě tomu, co k nám přichází od Boha?
- Nebrání nám často předsudky? Víte, co předsudky jsou? Dovedli byste uvést příklad?
- Co znamená slovo askeze? Žil Ježíš asketickým způsobem života?
- Platí, že šaty dělají člověka? O čem může náš zevnějšek vypovídat?
- Jsou i dnes proroci, kteří volají k pokání?
- Má smysl v dnešní době kritizovat mocné, když zneužívají své postavení? Jakým způsobem?
- Jak souvisí víra a odvaha? Je odvaha vrozenou vlastností, nebo je projevem víry?
- Slyšeli jste už o těch, kteří dovedli říct kritické slovo lidem zneužívajícím svou moc a vysoké postavení? Víte, že někteří z nich za to museli v minulosti do vězení nebo je to dokonce stálo život? V čem nám jsou příkladem?

7. LITURGICKÝ RÁMEC

stupní verš: Izajáš 40,3

Hlas volajícího: „Připravte na poušti cestu Hospodinu! Vyrovnajte na pustině silnici pro našeho Boha!“

Písně:

průvodní:

Na poušti zní píseň - zpívej,

Jan Křtitel tam ohlašuje - pokání.

Ted' je čas vyhlížet! - kázal,

pro shromážděný zástup - jděte ještě dál.

(nápěv Marie má dítě, S 181)

Zní, zní, zní (S 398); Připravujte cestu (S 239); Jordán (S 257); Neskládejte v mocných naději (S 215), Odpusť (S 233), Písníčka o Herodesovi a Janu Křtiteli (BTS 58)

Čtení: Mk 1,1-8

ná příprava na příchod toho Božího zachránce: když budou odstraněny všechny překážky, které by mu mohly bránit v cestě k lidem. Bůh chystá pro lidi něco nového a dobrého, a už je nejvyšší čas otevřít musrdce i vpustit ho do celého svého života.

O Janovi se mluvilo po celé Palestině. I tam na poušť za ním přicházelo mnoho lidí. Ale Jan jim ne- přestával říkat, že on není ten hlavní, že za ním přijde někdo mnohem mocnější a důležitější, než je on. Přijde opravdový zachránce, ten očekávaný Mesiáš - Kristus. Jan lidem připomínal, že to nebude jen taklejaká návštěva. Snažil se jim povědět, že by je mohlo moc mrzet, kdyby ji z nějakých důvodů nemohl přijmout. Mluvil velmi naléhavě, protože nechtěl, aby se lidé s tím zaslíbeným zachráncem minuli.

III. JORDÁN - MÍSTO KŘTU A PŘIPOMÍNKA PŘECHODU

Tuto důležitou zprávu Jan lidem vyřizoval v blízkosti řeky Jordán. Jednak je mohl v Jordánu křtít. A lidé se opravdu křtít nechávali. Proto se vlastně Janovi začalo říkat Jan Křtitel. Křest znamenal začátek nového života. Právě to si mohli zrovna na tomto místě dobře uvědomit. Právě Jordán lidem připomínal, jak kdysi jejich předkové po velmi dlouhé a namáhavé cestě pouští přes tuto řeku přešli do zaslíbené země. Za nimi bylo egyptské otroctví a poušť, před nimi nový život v zaslíbené zemi. Podobnou, stejně významnou změnu jim nyní přinášel křest: začátek nového života. Právě tady u Jordánu mohli ještě lépe porozumět, že Bůh i teď připravuje velké věci a jak i oni sami mají připravovat cestu tomu, kdo přichází a jehož příchod Jan ohlašuje.

IV. ROZHOVOR S HERODEM A VĚZENÍ

Jan Křtitel se však po čase dostal do vězení krále Heroda. Jak k tomu došlo? Jako pravý Boží prorok Jan věděl, že výzva k pokání je určena všem. Nejen těm malým a obyčejným lidem, kteří přicházeli k Jordánu, ale i silným a mocným, kteří bydlí v královském paláci. A tak Jan při svém kázání nevynechal ani krále Heroda. Musel mu říct něco, co mocní lidé neradi slýchají. Totiž to, že jejich moc není bez hranic. Že ani král si nemůže dělat, co chce, že Boží zákon platí i pro něho. Nad všemi mocnými je ještě autoritanevyšší. Víte kdo? No přece Bůh, kterého mají králové a všichni mocní brát vážně a poslouchat.

A tak se Jan vypravil přímo ke králi. Věděl, že riskuje. Nemohl však mlčet. Důvěřoval, že je s ním Bůh, a proto se krále nebál. A řekl mu to otevřeně: „Králi, není dovoleno, abys žil s manželkou svého bratra!“ Po manželství a po lidské důstojnosti nemá žádný král co šlapat!

Herodes dostal vztek. Jemu nikdo nebude nic nařizovat, je přece král! Jan ale měl pravdu a Herodes to věděl. A kromě toho se Jana bál; tušil, že je v něm Boží moc. „Musím ho umlčet, aby o mně nemohl vykládat takové věci. Ale musím si dát pozor, je to přece jen prorok, muž Boží!“ A tak dal Jana vsadit do žaláře. Janova slova mu však přece jen ležela na svědomí, dokonce se s ním i několikrát setkal. Zatím hovšak nechá ve vězení, než se na všechno zapomene.

V. OSLAVA NAROZENIN, TANEC A JANOVA SMRT

Krále Janova slova rozladila, ale jeho družku Herodiadu, s níž Herodes žil, doslova rozzuřila. Nemohla však nic dělat proti králi, a tak jí nezbylo než spřádat zlé plány a čekat. A její chvíle přišla. Konala se oslavakrálových narozenin. Sešli se tam dvořané, důstojníci a další významní lidé. Hostina byla v plném proudu, když do sálu vplula krásná tanečnice, králova nevlastní dcera. Oslavující král nešetřil sliby: „Přej si co chceš, dám ti všechno! Přisahám, všechno až do půlky království!“ Dívka odběhla, aby se poradila s matkou, s Herodiadou. Za chvíli byla zpátky v sále: „Chci jídelní podnos a na něm hlavu Jana Křtitele.“ Pro krále to byl šok. Něco

takového nečekal. Dal však své královské slovo a jak by teď vypadal, kdyby svůj slib ne-dodržel? A tak s těžkým srdcem poručil zavolat kata a přikázal, aby nevinného Jana Křtitele popravil. Tak skončil život muže, jenž si dovolil ctít autoritu, která je nad mocnými i nad bezmocnými tohoto světa.

VI. BOŽÍ SLOVO ŽIJE DÁL

Když byl Jan uvězněn, začal své veřejné působení ten, jehož příchod Jan Křtitel připravoval: Ježíš. I on kázal, povolal si své učedníky a pomáhal těm, kteří na tom byli bídě. Zase se začaly dít veliké věci, takže si někteří mysleli: „Jan už je zas tady.“

Sám Jan Křtitel by jim to však určitě řekl jinak: Na mě teď už nemyslete, vždyť teď máte mezi sebou toho, o kterém jsem mluvil, na jeho příchod jsem vás připravoval, věřte v něho. V něm se Boží království přiblížilo až k vám. On je ten, který vás přišel vysvobodit od všeho zla.

Janovou smrtí Boží dílo ve světě neskončilo. A neskončilo ani smrtí Ježíšovou. Po něm přišli jeho učedníci a po nich další a další, až dodnes. Ti všichni možná také zažili a zažívají intriky, nenávist a všelijaké klacky pod nohama, ale přece proti všemu očekávání Boží slovo žije a hýbe světem dál.

9. MODLITBA

Děkujeme, Pane Bože, že tvé slovo probouzí naději, dodává novou sílu a vede k radosti, odvaze a svo-bodě. Děkujeme za příběhy, v nichž smíme objevovat, jak tvé slovo různé lidi vedlo životem. Děkujeme za Jana Křtitele a jeho příběh. Prosíme, promlouvej svým slovem i nadále - ať ono nadále hýbe světemi námi. Dávej nám pro ně otevřené uši a vnímavé srdce. Amen